

XALQARO NORDIK UNIVERSITETI

**«O‘ZBEKISTON — 2030” STRATEGIYASINI
AMALGA OSHIRISH YO‘NALISHLARI VA
ISTIQBOLLARI YOSHLAR NIGOHIDA»
MAVZUSIDAGI RESPUBLIKA ILMIY-
AMALIY KONFERENSIYA**

Toshkent – 2024

I SHUBA

<i>Qahramonova S. O'. Oliy o'quv yurtlarida ta'lim tizimining ilmiy va innovatsion jarayonlar bilan uzviylikini ta'minlash.....</i>	<i>10</i>
<i>Sobirxo'jayev X. B. Ta'lim tizimi islohotlari, ilm-fan va innovatsiyalar sohasidagi islohotlarning o'ziga xos jihatlari masalalari.....</i>	<i>13</i>
<i>Homidov J. Z. Tabiiy fanlarni o'qitishda innovatsion texnologiyalardan foydalanish</i>	<i>16</i>
<i>Qodirova N., Islomova G. U. Ta'limda innovatsion islohotlarni qo'llashning afzalliklari</i>	<i>21</i>
<i>Tursunov F. B. Ta'lim tizimi va ilm-fan sohasidagi islohotlarning ahamiyati.....</i>	<i>25</i>
<i>Matchonova M. M. Uchinchi renessans – ta'lim va taraqqiyot: o'tmish, bugun va kelajak</i>	<i>28</i>
<i>Ismoilov N.B Yoshlarga ta'lim-tarbiya berishda medita'limning o'ziga xos jihatlari</i>	<i>33</i>
<i>Mukhammadjonova D. Advancing society through reforms in education, science, and innovation.....</i>	<i>36</i>
<i>Baxrueva H.A., Shonazarova M. Роль коммуникативной культуры учителя в повышении качества образования.....</i>	<i>41</i>
<i>Sobirxo'jayev X. B. Ta'lim tizimi islohotlari, ilm-fan va innovatsiyalar sohasidagi islohotlarning o'ziga xos jihatlari masalalari.....</i>	<i>45</i>
<i>Jumanova Sh. I., Tojkarimova M. A. Boshlang'ich sinflarda matematika o'qitish metodikasi.....</i>	<i>49</i>
<i>Tojkarimova M. A. O'zbekistonda ta'lim sohasidagi islohotlar: inklyuziv ta'lim</i>	<i>53</i>
<i>Xalikova M. Texnologik tamaddun kontekstida axborot-ta'lim muhitini tashkil etishning bazaviy imperativlari.....</i>	<i>57</i>
<i>Pirniyazova M. K. Vitagen tajriba asosida talabalarda tadbirkorlik kompetensiyalarini rivojlantirishning ustuvor tamoyillari.....</i>	<i>67</i>
<i>Maxmudova Z. M. Ta'lim tizimini taraqqiyotini davlat tomonidan qo'llab – quvvatlash.....</i>	<i>81</i>
<i>Umarov T.M. Psychological help in adjusting primary class students to school .</i>	<i>85</i>
<i>Fayzullayeva M.A. Inklyuziv ta'limda raqamli texnologiyalarning o'рни va ahamiyati.....</i>	<i>89</i>
<i>Abdukholiqova M.I. Specific characteristics of the reforms and transformation process implemented in the uzbekistan education system.....</i>	<i>93</i>

8. <https://xs.uz/uz/post/uchinchi-reenessans-pojdevori-insonparvarlik-va-ilm-marifat-asosiga-tiklanmoqda>

YOSHLARGA TA'LIM-TARBIYA BERISHDA MEDITA'LIMNING O'ZIGA XOS JIHLTLARI

Ismoilov N.B. ¹

*¹Termiz davlat pedagogika instituti
"Falsafa va ma'naviyat asoslari" kafedراسi o'qituvchisi
Renesans ta'lim Universiteti mustaqil tadqiqotchisi
E-mail: najmiddin11@mail.ru*

Annotatsiya. Ushbu maqolada yoshlar ma'naviy tarbiyasida mediata'limning ahamiyati yoritib berilgan. Shuningdek, yosh avlodni turli axborot xurujlaridan saqlashda mediata'lim imkoniyatlari, mediamakonda to'g'ri harakat qilish qoidalari borasida fikr-mulohazalar yuritilgan.

Kalit so'zlar: mediata'lim, mediamakon, ta'lim, tarbiya, yoshlar, maktab ta'limi, axborot, globallashuv.

XXI asr insoniyat tarixida internet asri nomi bilan mashhur bo'lib, ushbu asrning uzigiga xos xususiyati, eng avvalo axborot almashish jarayonining shiddatli darajada tezlashishi, axborot yetkazish imkoniyatlarining misli ko'rilmagan darajada yuksalishi bilan xarakterlanadi.

Insoniyat o'z tarixida bir qancha informasion inqiloblarning guvohi bo'lgan bo'lsada, hech bir inqilob insoniyat hayotini internet kabi o'zgartirib yubormagan. Ta'kidlab o'tish joizki, bugungi kunda media makon insoniyatning turmush darajasi yaxshilashishiga muhim hissa qo'shmoqda. Ilm ahliga bepoyon bilimlar manbaini taklif etmoqda. Shu bilan bir qatorda, yoshlar ma'naviy tarbiyasiga salbiy ta'sir qiladigan, ularni yo'ldan adashtiradigan axborot xurujlari, mafkuraviy tahdidlar ham oshib bormoqda.

Ayniqsa, dindan siyosiy maqsadlarda foydalanuvchi, din niqobidagi turli ekstremistik, terroristik oqimlar, aqidaparastlikka asoslangan firqalar o'zlarining destruktiv g'oyalarini targ'ib qilish va yangi tarafdorlarni topish maqsadida mediamakonda asosiy ov maydoni sifatida foydalanmoqda. Shu nuqtai nazardan, hozirgi globallashuv davrida yoshlar ma'naviy dunyoqarashini yuksaltirishda, ularni turli axborot xurujlaridan asrashda mediata'limning o'rni beqiyos hisoblanadi. 2022 yil 28 yanvarda qabul qilingan "Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi"da ham ushbu masalaga alohida ahamiyat qaratilgan bo'lib, yangi ma'naviy makonni yaratishda, "Yangi O'zbekiston – ma'rifatli jamiyat" konsepsiyasini amalga oshirishda ma'naviy tarbiyaning ahamiyati, mediata'limning o'rni ko'rsatib berilgan.

E'tibor berib qaraydigan bo'lsak, Finlyandiya, Norvegiya va boshqa bir qator ta'lim sohasidagi dunyoning yetakchi mamlakatlarida maktab davridan boshlab

yosh avlodga mediata'lim bo'yicha darslar joriy etilgan bo'lib, bu jarayon uzluksiz tarzda davom ettiriladi.

Bugungi kunda nafaqat maktab yoshidagi bolalar, balki bog'cha yoshidagi bolalar ham raqamli dunyoda ko'p vaqt o'tkazishadi, shuning uchun zamonaviy o'quv jarayoni muqarrar ravishda multimedia texnologiyalari bilan bog'liq. Ta'lim tizimiga barcha turdagi texnologik vositalarni joriy etishning nihoyatda tez o'sishiga, 2019 yilda butun dunyoda keng tarqalgan koronavirus pandemiyasi ham katta ta'sir ko'rsatdi. [2].

Bugun farzandlarimizning tarbiyasi, bilim olishi, ijtimoiy moslashuvida ommaviy axborot vositalarining o'rnini beqiyos. Ularning bolalar shaxsiyatini shakllantirishga ta'siri shunchalik kattaki, biz ommaviy axborot vositalarini "parallel maktab" deb atashimiz mumkin. Ommaviy axborot vositalarining ta'lim va tarbiyaviy ta'sirini tan olgan holda, uni an'anaviy pedagogikaning ta'siridan allaqachon oshib ketganligini ham taxmin qilish mumkin.

Media-ta'limning maqsadi - kerakli ma'lumotlarni tezkor izlash, muloqot qobiliyatini rivojlantirish, tanqidiy fikrlashni rivojlantirish va individual qadriyatlar yo'nalishini shakllantirishdan iboratdir. Buning zaruriy sharti - o'qituvchi, bola va ommaviy axborot vositalari o'rtasidagi uch tomonlama aloqadir. O'sib borayotgan shaxsning shakllanishiga ommaviy axborot vositalarining ta'siriga bir tomonlama baho berish mumkin emas: bu ta'sir ijobiy va salbiy ko'rinishlarda namoyon bo'ladi. [3].

Masalan, Internetda ta'lim va tarbiya uchun juda ko'p foydali dasturlar, o'quv o'yinlari, testlar, mashqlar mavjud va o'qituvchilar, tarbiyachilar hamda ota-onalar uchun bo'limlar mavjud. Siz bolalarni maktablarda, bolalar bog'chalarida o'qitish, o'quv jarayonini tashkil etish, tajriba almashish, maslahatlar olish va hokazo bo'yicha har qanday foydali ma'lumotlarni mediamakon orqali olishingiz mumkin. Bu imkoniyatlar cheksizdir. Bolalar erta yoshdan boshlab Internetdan faol foydalana boshlaydilar. Ma'lumotni qidirish osonroq, har qanday masofadagi odamlar bilan aloqa qilish vaqti qisqaradi: inson psixologiyasi shunday yaratilganki, biz eng kam qarshilik yo'lidan borishga harakat qilamiz. Natijada kitoblar va teatrlar orqa fonga o'tib ketadi, ba'zilar esa, qanchalik qayg'uli bo'lmasin, real hayotdan butunlay chiqib ketadi. [4].

Ammo yana bir muhim muammo bor – bugungi kunda bolalar Internetga qaramlik xavfi ostida. Shu bois, ota-onalar va o'qituvchilar bu jarayonning o'zboshimchalik bilan davom etishiga yo'l qo'ymasliklari, bu eng kuchli ta'sir vositasini diqqat bilan kuzatib borishlari, ijobiy va samarali ta'limiy-tarbiyaviy vositaga aylanishi uchun uni to'g'ri yo'naltirishlari juda muhim.

Aytish kerakki, media-ta'lim pedagogikaning ancha yangi tarmog'idir. Jamiyat rivojlanmoqda, ta'lim va ta'lim tizimiga yangi talablar qo'yilmoqda. Turli manbalarda berilgan sinfdan tashqari ma'lumotlarning xilma-xilligini yagona bilim tizimiga birlashtirish zarur. Muammo shundaki, ommaviy kommunikatsiya tarmoqlarida ma'lumotni tarqatishning mazmuni va usullari amalda nazorat qilinmaydi, shuning uchun bola bu axborot betartibligini tartibga solishni o'rganishi kerak. Axborot oqimi doimiy ravishda o'sib bormoqda.

Zamonaviy bola maktabga kirganida, u allaqachon kompyuter, televizor, video va mobil texnologiyalar bilan muloqot qilishda yetarli tajribaga ega. Shu bilan bir qatorda, u ko'pincha olingan ma'lumotlarni tanqidiy baholash qobiliyatiga ega emas. Shu nuqtai nazardan, o'qituvchi va tarbiyachilar birinchi navbatda, mediasavodxonlikni o'zlashtirishni bola uchun qiziqarli mashg'ulotga aylantirishga harakat qilishi kerak. Buning uchun qiziqarli tanlovlar, o'yinlar, viktorinalar, tanlovlar, olimpiadalarni tashkil etish o'quvchilarda katta qiziqish uyg'otadi va ularga media olamini o'zlashtirishda ilk qadamlarini qo'yishga ko'maklashadi. O'yin faoliyati diqqat, xotira, fikrlash, zukkolik va boshqalarni rivojlantirishga yordam beradi. [3].

Shuni ham ta'kidlash kerakki, ko'plab o'yinlar, tanlovlar, ijodiy topshiriqlar va mashqlar turli xil va janrdagi media matnlarni muhokama qilish (tahlil qilish) elementlarini o'z ichiga oladi. Media matnni tahlil qilish qobiliyati mediasavodxonlikning eng muhim jihatlaridan biridir. Film, maqola yoki teledastur bilan ishlashda bolalarning manfaatlarini hisobga olish kerak, shunda tanlangan media matn foydali, ibratli bo'lib, eng yaxshi his-tuyg'ular va aqlli fikrlarni uyg'otadi. Shuning uchun media matnni avvalo o'qituvchi qayta ishlashi va o'rganishi kerak. Media ijodkorligi jarayonida mediamakon bilan bog'liq juda ko'p qiziqarli tadbirlarni o'ylab topish mumkin. [2].

Umuman olganda, bolalarda media savodxonligini rivojlantirish bo'yicha faoliyatning yo'nalishlari son-sanoqsizdir. Bolalarning mediasavodxonligiga munosib e'tibor qaratish lozim. Farzandlarimiz nimani va qanday tomosha qilishlari, nima qilishlari, nima o'ylashlari va mulohaza yuritishlari shu bilan belgilanadi.

Xulosa qilib aytganda, shuni ta'kidlash kerakki, zamonaviy jamiyatda kerakli ma'lumotlarni topish, uni filtrlash, tahlil qilish va tanqidiy fikrlash qobiliyati ushbu ma'lumotga ega bo'lishdan ko'ra qimmatroq bo'ladi. Biz zamonaviy bolalarni televideniye, radio va internetdan himoya qila olmaymiz, lekin biz ularga axborotdan to'g'ri foydalanishni o'rgatishimiz kerak. Bu ilmiy-texnika taraqqiyoti natijasida yaratilgan zamonaviy voqelik bo'lib, o'qituvchilar va ota-onalar, bolalarga betartib axborot dunyosida harakat qilishlariga ko'mak berishlari va shu orqali ularning ma'naviy tarbiyasiga samarali ta'sir ko'rsatishlari mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Oliy ta'lim tizimini yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ-2909-sonli Qarori. – Toshkent, 2017 yil 21 aprel. Manba: <http://press-servis.uz>.4.
2. Literacy in the Information Age. New Brunswick & London: Transaction Publishers, p.2.
3. Галиская, И. А. Понятие «духовно-нравственное воспитание» в современной педагогической теории и практике [Текст] / И. А. Галиская, И. В. Метлик // Педагогика. – 2009. – №10. – С. 36-45.
4. Словар терминов по медиаобразованию, медиапедагогике, медиаграмотности, медиакомпетентности [Текст] / под ред. А. В. Федорова. – Таганрог : Изд-во Таганрог. гос. пед. ин-та. – 2010. – 63 с.